

◆ *Psalm 135*

■ **Kern**

Psalm 135 roept op om Gods daden in schepping en herschepping te bezingen en de HEERE daarom te loven voor Wie Hij is. Israëls God is uniek. Hij staat v^{er} boven alle afgoden. In vergelijking met Hem stellen zij niets voor.

■ **Literaire opbouw**

Psalm 135 telt drie delen. In het eerste deel klinkt de oproep om de HEERE te loven. De Naam van de HEERE moet geprezen worden, zo benadrukt de dichter in het begin van vers 1 en in het slot van vers 3. Vers 4 formuleert het thema van de psalm (1-4).

Het tweede deel vormt de kern van deze psalm (5-18). Dit deel is uit drie onderdelen samengesteld: 5-7, 8-14 en 15-18. In deze drie onderdelen staat de uniciteit van de HEERE ten opzichte van alle andere goden centraal. God is uniek, want Hij heeft deze wereld geschapen (5-7) en Israël verlost (8-14). Daarom stellen de afgoden niets voor (15-18).

In het derde en laatste deel van deze psalm roept de dichter vijfmaal Israël op om de HEERE te loven (19-21). Het slotwoord is identiek aan het openingswoord van de psalm. In het eerste en laatste deel van deze psalm staat de Naam van de HEERE in verschillende vormen zevenmaal. Dat is niet toevallig, aangezien zeven het getal van de goddelijke volmaaktheid is. De Naam van de HEERE is volmaakt en daarom alle lof en aanbidding waard!

■ **Plaats in de bundel**

Psalm 135 vormt samen met Psalm 136 een zogenaamde ‘tweeling-psalm’. Deze uitdrukking bedoelt te zeggen dat beide psalmen op verschillende manieren op elkaar betrokken zijn. De ene psalm kan zonder de andere niet begrepen en uitgelegd worden. Door hetzelfde thema vormen ze beide een geheel en formuleren ze samen dezelfde

boodschap. Beide psalmen loven God om Zijn almacht in schepping en herschepping en om Zijn gave van Kanaän als een erfdeel aan Israël. Op dit tweede onderdeel verschilt Psalm 135 van Psalm 136, omdat de eerste psalm de inbezitname van het gebied ten westen van de Jordaan bezingt en de tweede de verovering van de streek ten oosten van de Jordaan. Het contrast tussen deze twee lofliederen enerzijds en Psalm 137 anderzijds is groot. Psalm 137 toont namelijk de keerzijde van Gods gave als gevolg van Israëls ongehoorzaamheid. Gods volk heeft het zichzelf onwaardig gemaakt om Gods erfdeel nog langer te bewonen. Nu heeft God rigoureuus ingegrepen en Zijn volk in ballingschap gevoerd. God is een Wreker, maar nu wreekt Hij Zichzelf aan Zijn volk!

Hoe de relatie van Psalm 135 en 136 tot het zogenaamde ‘grote Hallel’ in het vroege Jodendom werd gezien, is onduidelijk. Sommige vroegjoodse auteurs rekenen beide psalmen tot Psalm 120-136, anderen beperken het grote Hallel tot Psalm 135 en 136 of tellen bij het grote Hallel alleen Psalm 136. Vermoedelijk werd Psalm 135 in de oudtestamentische tijd gerelateerd aan een van de grote feesten, al blijft onduidelijk welk feest dit geweest is.

■ Psalm 135 en Psalmen

Tussen Psalm 135 en verschillende andere psalmen bestaan veel overeenstemmingen. Dit geldt met name tussen Psalm 135 en Psalm 113, 115, 118, 134 en 136. Met deze psalmen deelt Psalm 135 hetzelfde thema: Israël wordt opgeroepen om de HEERE te loven, want Israëls God is in vergelijking met de afgoden uniek.

Tussen Psalm 135 en Psalm 134 bestaat een bijzondere verhouding, zoals boven al is opgemerkt. Zo zijn de eerste twee verzen van beide psalmen nagenoeg identiek met elkaar. Ook de slotverzen van beide psalmen stemmen met elkaar overeen. In de laatste drie verzen van Psalm 135 wordt Israël opgeroepen om de HEERE in Zijn huis op Sion te loven. Het Hebreeuwse woord, dat hier vertaald is met ‘loven’, staat ook in het slotvers van Psalm 134. Op deze plaats betekent het woord ‘zegenen’. God zegent op de berg Sion Zijn volk, opdat Israël samen met de andere volkeren in Gods huis op Sion de HEERE zal loven.

Toch bestaan tussen beide psalmen ook een paar opmerkelijke verschillen. In Psalm 134 staan de knechten van de HEERE in het huis van de HEERE. Dit voorrecht is alleen aan de Levieten en priesters voorbehouden. In Psalm 135 bevinden de knechten van de HEERE zich ook in de voorhoven van de tempel. Naast de Levieten en priesters is volgens de psalm deze plaats ook toegankelijk voor Israël en godvrezenden uit andere volkeren. Ook zij heten ‘de knechten van de HEERE’. Ten opzichte van Psalm 134 is het perspectief dus verbreed tot de gehele volkerenwereld. Deze verschuiving in deze twee psalmen is een voorspel op de wereldwijde gevolgen van de uitstorting van de Heilige Geest, beschreven in Handelingen 2.

■ Psalm 135 en het Oude Testament

De dichter van Psalm 135 voert strijd tegen de afgoden van de heidenen. Tegenover hun goden plaatst hij Israëls God, de HEERE. In zijn polemieken tegen deze heidense goden deelt hij verschillende woorden en motieven met de profeet Jeremia (vooral Jer. 10:1-16 en Jer. 51). Ondanks zijn felle bestrijding van de afgoden, schrijft hij de heidense volkeren niet af. Op verschillende momenten voorzegt hij het heil dat God door Israël ook voor hen heeft beloofd, bijvoorbeeld in vers 5. In vers 5 zinspeelt de dichter op de belijdenis van Jethro, de schoonvader van Mozes (Ex. 18:11). Jethro behoorde niet tot het volk Israël. Door zijn schoonzoon Mozes is hij wel verbonden met Israël, Gods verbondsvolk. Op deze wijze heeft hij de HEERE, Israëls God, leren kennen. Hij belijdt Hem wanneer hij zijn schoonzoon Mozes ontmoet. De dichter verwijst in vers 5 naar dit bijzondere moment. Hij beschouwt Jethro's belijdenis als een voorspel op de tijd dat Israël samen met alle volkeren de HEERE zal loven.

■ Uitleg

◆ *Vers 1-4* Psalm 135 opent en sluit af met de uitroep ‘Hallelujah’. Op dezelfde wijze beginnen en eindigen Psalm 113-118 (het zogenaamde Pesach-Hallel) en de bundel Psalm 104-106. De beginwoorden van Psalm 135 zijn nagenoeg identiek met de eerste woorden van Psalm 113, al is de woordvolgorde in deze psalm sterk

gewijzigd. Beide psalmen roepen Gods knechten op om de HEERE en in het bijzonder de Naam van de HEERE te loven. In het slotdeel van deze psalm werkt de dichter uit wie hij met ‘de knechten van de HEERE’ bedoelt (19-21).

Net als in Psalm 134 ‘staan’ ook in Psalm 135 Gods knechten ‘in het huis van de HEERE’. Deze uitdrukking in de eerste verzen verbindt deze twee lofliederen met elkaar. Toch verschilt de opening van beide psalmen op een belangrijk moment. Psalm 135 breidt de plaatsen uit waar de knechten van de HEERE staan. Ze staan ‘in het huis van de HEERE’ en ‘in de voorhoven van het huis van onze God’ (2). Deze plaats – de voorhoven – is naast de priesters en Levieten ook toegankelijk voor de rest van Israël en gelovigen uit de volkeren (vgl. Ps. 100).

Gods knechten worden opgeroepen om de HEERE te loven, want Hij is ‘goed’ en ‘lieflijk’. Het woordpaar ‘goed en lieflijk’ staat onder andere ook in Psalm 16:2, 6 en 11; 54:8; 133:1 en 147:1. Beide woorden zijn eigenschappen van God (vgl. Ps. 85:13 en 90:17). Dit woordpaar flankeert de uitdrukking ‘psalmzingt Zijn Naam’. De HEERE wordt geloofd om Wie Hij is. Hij is goed en lieflijk. Zó is de HEERE. De eigenschappen goed en lieflijk typeren de verhouding tussen de HEERE en Zijn volk. Ze leggen twee betekenisaspecten uit van de Naam HEERE. Tegelijk onderscheidt Israëls God Zich met deze Naam van de goden van de heidense volkeren. De Naam HEERE verwijst namelijk naar Gods unieke verbondsrelatie met Zijn volk. Door dit verbond is Israëls positie onder de overige volkeren uniek. Deze unieke plaats dankt het Joodse volk aan Gods verkiezende liefde. Hij heeft Israël tot Zijn eigendom verkoren (4).

De combinatie van de twee namen ‘Jakob’ en ‘Israël’ met de woorden ‘verkoren’ en ‘eigendom’ zinspeelt op Deuteronomium 7:6 en 14:2, twee kernteksten in het Oude Testament. In dit vers stelt God Zelf dat Hij Israël vanwege Zijn verkiezende liefde tot Zijn eigendom verkoren heeft. Omdat God Israël liefheeft, is dit volk Zijn eigendom geworden (vgl. Ex. 19:5 en Deut. 7:6). Gods verkiezing is niet vrijblijvend, maar verplicht Israël tot het houden van Zijn geboden (vgl. Ex. 19:5 en Deut. 7:6 en 14:2).

◆ *Vers 5-18* Na de oproep aan Gods knechten om de Naam van de HEERE te loven, volgt nu een persoonlijke belijdenis. De dichter weet dat God verschilt met de afgoden, omdat Hij hemel en aarde geschapen heeft. Ook heeft Hij Zijn volk Israël uit Egypte bevrijd en in het beloofde land Kanaän gebracht. Om die redenen looft Hij de HEERE en verwacht hij Gods bevrijdend gericht ten behoeve van Zijn volk. Vers 5 citeert Exodus 18:11. In dit en het voorgaande vers belijdt Jethro, de schoonvader van Mozes, het volgende: ‘Gezegend zij de HEERE, Die ulieden verlost heeft uit de hand van de Egyptenaars en uit Farao’s hand; Die dit volk van onder de hand van de Egyptenaars verlost heeft. Nu weet ik dat de HEERE groter is dan alle goden; want in de zaak waarin zij trotselijk gehandeld hebben, was Hij boven hen.’ Met deze woorden reageert hij op het verhaal van zijn schoonzoon, die verhaald heeft hoe de HEERE Israël uit Egypte bevrijd heeft. Na deze woorden offert Jethro samen met Aäron slachtoffers en brandoffers aan de HEERE om vervolgens samen met Israëls oudsten voor Gods aangezicht brood te eten.

Deze maaltijd is een zogenaamde ‘offermaaltijd’ (Ex. 18:12). De gedachte achter het houden van een offermaaltijd is dat de HEERE de Gastheer is. Hij laat de genodigde gasten in Zijn gunst, trouw en genade delen. Met het deelnemen aan zo’n maaltijd belijdt men tevens de onderlinge gemeenschap binnen de band van het verbond tussen de Gastheer en Zijn gasten.

Met een verwijzing naar dit moment in Exodus opent de psalm met een machtig perspectief. Zoals toen direct na de uittocht uit Egypte een heidense leider Gods grootheid boven de goden erkend en zich met Israël voor Gods aangezicht verenigd heeft, zo zullen eens alle volkeren samen met Israël de enige en ware God loven om Wie Hij in onderscheid van alle andere goden is. Hij staat boven alle goden en is onvergelijkbaar (Ps. 95:3 en 115:3). Onze HEERE alléén is groot (5)! De HEERE regeert over Zijn schepping (7). Hij bevochtigt haar door de nevel (vgl. Gen. 2:5-6), wekt het onweer op (vgl. Ps. 29 en 104:3-4) en regeert over stormen en orkanen (vgl. Ps. 147:8 en 18). Gods macht strekt zich uit tot over de uiterste grenzen van de aarde. Zijn almacht is dus grenzeloos. Hij beheerst de schatkamers waaruit Hij

de wind voortbrengt (vgl. Job 38:22-23 en Ps. 33:7). Daardoor bewijst Hij boven alle andere goden te staan (vgl. Jer. 10:13 en 51:16).

De overgang van de schepping (7) naar de uittocht van Israël uit Egypte (8) is op het eerste gezicht abrupt. Maar vers 8 is een wezenlijk onderdeel van de belijdenis dat God Israël tot Zijn eigendom verkoren heeft. Met de woorden van Exodus 12:12 (vgl. Ps. 78:51; 105:36 en 136:10) vermeldt dit vers Gods wonderen en tekenen (vgl. Deut. 4:34; 6:22; 7:19; 26:8 en 34:11). Alleen deze almachtige God, Die boven alles staat, was in staat om Egypte, farao en al zijn knechten te verslaan. Egypte, dat grote wereldrijk, werd door Gods daden verslagen. Daarvoor maakt de HEERE gebruik van Zijn schepping om dit wereldrijk te vernederen (9).

God versloeg vele volkeren en machtige koningen (10), onder wie Sihon, de koning van de Amorieten (vgl. Num. 21:21-31), Og, de koning van de Basan (vgl. Num. 21:33-35) en alle overige Kanaänitische koninkrijken (11). Hun land schonk Hij aan Israël tot een erfenis (12). Pas in dit vers noemt de dichter weer de naam van Gods volk: Israël. Dit is niet toevallig. In vers 4 belijdt de dichter Gods verkiezing van Israël tot Zijn eigendom, in vers 12 looft hij God vanwege Zijn geschenk van het land Kanaän als een erfenis aan Israël. In de tussenliggende verzen heeft de dichter lovend uiteengezet hoe de HEERE Zijn verkiezende liefde tot Israël concreet heeft bewezen met het verslaan van alle vijanden en het schenken van het beloofde land tot een erfenis aan het Joodse volk.

Door het land Kanaän te typeren als een erfenis belijdt de dichter Gods eigendomsrecht over dit land (vgl. Ps. 28:9; 33:12; 68:10; 74:2; 78:62 en 71; 79:1; 94:5 en 106:4 en 40). Dit land is het erfdeel van Israël (vgl. Ps. 78:55 en 136:22). De HEERE is en blijft de Eigenaar, Israël deelt als gast in het beloofde land in Zijn liefde. Maar omwille van Gods onverbreekbaar verbond met Israël is Zijn erfdeel Kanaän ook de erfenis van Israël. Vanwege Gods verkiezende liefde waardoor Hij voor Zijn volk zorgt, horen Kanaän en Israël voor altijd bij elkaar. Op grond van Gods daden in Zijn schepping en in Zijn verlossing van Israël looft de dichter de Naam van de HEERE. Hij concentreert zich daarvoor allereerst op de betekenis van Gods Naam en citeert

om die reden Exodus 3:15 (13; vgl. Ps. 102:13). In Exodus 3:15 openbaart God Zelf de betekenis van Zijn verbondsnaam wanneer Hij Mozes uit de brandende braamstruik roept om in Zijn Naam Israël te bevrijden uit de macht van Egypte. God zal door Zijn trouw en genade aan Israël Zijn eeuwige Naam van geslacht tot geslacht tot een gedachtenis stellen.

Na zijn citaat van Exodus 3:15 citeert de dichter Deuteronomium 32:36. Met deze woorden looft hij God, Wiens bevrijdend oordeel hij ten behoeve van Israël verwacht (14). De woorden van dit vers zijn afkomstig uit het beroemde lied van Mozes (Deut. 32:36). In dit lied bezingt Mozes de trouw van de HEERE. Hij blijft getrouw, ook wanneer Zijn volk in de toekomst ontrouw blijkt te zijn. Wanneer God Zijn volk recht verschaft, schenkt Hij Israël vrede en heil. Impliciet pleit de dichter op deze woorden uit het lied van Mozes. Hij bidt of God Zijn belofte wil vervullen en zo Zijn trouw aan Israël bewijst. Dit thema – Gods trouw aan Israël – verbindt beide citaten met elkaar. De verzen 15-18 vormen het derde en laatste onderdeel van het tweede deel van deze psalm (5-18). Net als in Deuteronomium 32:36, waar Mozes de nietigheid van de afgoden aan de kaak stelt, stelt de dichter de uniciteit en majesteit van de HEERE tegenover de onmacht van alle andere goden. Die goden zijn stom, blind, doof en dood. Dit wenst de dichter toe aan de makers van deze beelden. Deze verzen zijn nagenoeg identiek met Psalm 115:4-8 (vgl. Jer. 10 en 51). De afgoden zijn levenloos, maar de HEERE beschikt over leven en dood!

◆ *Vers 19-21* Aan het slot van deze psalm roept de dichter het huis van Israël, het huis van Aäron, het huis van Levi en allen die God vrezen op om Hem te loven. Met de woorden ‘de godvrezenden’ bedoelt hij mensen die afkomstig zijn uit het heidendom en zich bekeerd hebben tot de God van Israël. Deze vier categorieën vormen samen het nieuwe volk van God, dat met de priesters en de levieten (tempelmusici en -zangers) de HEERE looft. Gods zegen op Sion (Ps. 134:3) beantwoordt Israël met Gods lof in Jeruzalem op Sion (vgl. Ps. 103:20-22; 118:2-4 en 134:1). De HEERE woont in de hemel én in Zijn tempel op de berg Sion te Jeruzalem (vgl. 1 Kon. 8:29).

Thema's

◆ *Voorhoven* De algemene betekenis van het Hebreeuwse woord dat in vers 2 vertaald is met 'voorhoven', is 'nederzettingen'. In het Oude Testament staat dit woord vaak in de stereotiepe uitdrukking, zoals 'steden en voorsteden' nederzettingen (o.m. Joz. 12:3 en 14). Het woord kan betekenen 'de nederzettingen van nomaden' (o.m. Gen. 25:16), die in zo'n nederzetting semipermanent wonen. Een van zijn andere betekenissen is 'een ommuurde binnenhof' van een groot (land)huis, complex of tempel. Ook wordt het woord gebruikt voor een binnenhof binnen een groot huis of paleis, bijvoorbeeld het voorhof van de vrouwen, dat is: de plaats waar de harem van een vorst zich bevindt (Esth. 2:11). In combinatie met 'de tempel van Salomo' spreekt het Oude Testament ook over 'een binnenhof', dat is een plein dat door een muur omringd wordt (1 Kon. 6:36; en 7:7 en 12) in onderscheid van 'het grote voorhof' (1 Kon. 7:7 en 12), waarschijnlijk stonden daarop zowel het koninklijke paleis alsook de tempel in Jeruzalem (1 Kon. 6:36; 7:7 en 12).

In de Tweede Tempel is het binnenste voorhof onderscheiden van het buitenste voorhof, waarop het gehele tempelcomplex gebouwd is. Om die reden wordt in het Oude Testament over 'de twee voorhoven van het huis van de HEERE' gesproken (2 Kon. 21:5 en 23:12). Psalmen spreekt achtmaal over de voorhoven van de tempel. Vier keer staat deze uitdrukking parallel met de woorden 'het huis van God' (Ps. 65:5; 84:11; 92:14 en 135:2), één keer met de poorten (Ps. 100:4), eenmaal met Gods paleis (Ps. 84:2vv.) en slechts één keer zelfstandig (Ps. 96:8). Op deze plaatsen verwijst de uitdrukking naar het gehele tempelcomplex (*pars pro toto*). Voor het gewone volk waren alleen de voorhoven opengesteld, de rest van het tempelcomplex mocht niemand betreden met uitzondering van de priesters en Levieten. Toch woont de HEERE in de tempel in het midden van Zijn volk. Om die reden wordt van de voorhoven of de poorten van de tempel gezegd, dat de HEERE dáár woont en aldaar Zijn volk ontmoet.

◆ *Sihon en Og* In Psalmen komen de namen Sihon en Og alleen in Psalm 135 en 136 voor. Onder invloed van Deuteronomium worden

beide koningen in een adem genoemd. Deze gezamenlijke verwijzing naar deze twee Kanaänitische koningen is een van de verbindingen tussen beide psalmen.

De Amoritische koningen voerden vanaf de vroege Richtertijd het bewind over het gebied ten oosten van de Jordaan (Richt. 11:22) en heersten over grote delen van het Moabitische rijk. Ten tijde van Israëls verovering van Kanaän regeerde Sihon in Hesbon, de hoofdstad van dit rijk (Deut. 2:26 en 30), dat vele steden en dorpen telt (Num. 21:25). Hesbon is de eerste grote Kanaänitische stad die Israël inneemt.

Onder leiding van Mozes verslaat Israël het leger van Sihon bij Jahaz, waardoor Israël toegang krijgt tot het gebied grenzend aan de rivier de Jabok en het territorium van Og, de koning van Basan. Og is volgens de schrijver van Deuteronomium een van de laatste reuzen uit het Kanaänitische tijdperk (Deut. 3:1-10). Wanneer Israël binnenvalt, telt zijn rijksgedebied minimaal zestig steden en dorpen (Num. 21:33-35 en Deut. 3:1-10), waaronder de twee grote steden Edrei en Ashtarôth (Joz. 12:4).

Het verslaan van Sihon en Og is de aanleiding tot het dichten van een lied (Num. 21:27-30). Ook verwijzen in latere tijden tal van oudtestamentische plaatsen naar dit historisch moment in Israëls geschiedenis. Met het verslaan van deze twee koningen kwam de weg open te liggen naar het beloofde land Kanaän (vgl. Joz. 12:2 en 5; 13:10,21 en 27; Richt. 11:12-18; 1 Kon. 4:19; Neh. 9:22 en Jer. 48:24).

Vragen

1. Psalm 135 is een psalm die 'gelaagd' gelezen wil worden.
  - a. Allereerst is dit een psalm van Israël, geschreven in de oudtestamentische tijd. Wat verwoordt het joodse volk uit deze tijd in deze psalm?
  - b. Hoe wil deze psalm gelezen worden tegen de achtergrond van het Nieuwe Testament?
  - c. Hoe kan en mag u deze psalm vandaag lezen?

2. In Psalm 135 staan twee citaten, namelijk een citaat van Exodus 18:11 en een van Deuteronomium 32:36. Het eerste citaat bewijst hoe de HEERE vanaf het begin in Israël ook het heil van de heidenen op het oog heeft. Wat is het verband tussen de geloofsbelijdenis van Jethro en Gods belofte aan Abraham (Gen. 12:1-3) en waarom vindt deze gebeurtenis zo kort na de uittocht uit Egypte plaats? Wat betekent dat voor ons?

3. Psalm 135 bezingt de troost van Gods verkiezing van Israël.
  - a. Hoe wordt de betekenis van deze troost in deze psalm uiteengezet?
  - b. Welke betekenis heeft Israëls verkiezing voor ons vandaag?
  - c. Wat betekent de manier waarop Psalm 135 over Gods verkiezing getuigt voor ons spreken over Gods verkiezing van zondaren?

4. In ons Doopformulier wordt gezegd van de gedoopte kinderen dat 'de kinderen, als erfgenamen van het Rijk Gods en van Zijn verbond' gedoopt moeten worden. Wat is de relatie tussen deze zinsnede en het slotdeel van Psalm 135?